

a odmítnutí katolicky formulované přísahy byly záminkou k jeho osočení u císaře a k vyloučení z úřadu na zemském soudu [1602]. Odecházet roztrpčen, jak neteční byli evangeličtí přátelé k jeho při. Pozoroval s teskností úpadek stavovské společnosti moravské a pokles smyslu pro obecné dobré, k němuž náležela i zásada vzájemné snášenlivosti ve věcech víry. Ve své osobní zahořklosti a pod tíhou rodinných bolestí viděl černě, když příteli Jiříkovi z Hodic, rovněž Bratru, na výtku, že setrváváním v ústraní „dary Boží v sobě udušuje“, odpověděl v osobní „Apologii“ předtuchou, že Bůh nastrojuje Moravu k pádu, když v ní dopouští tolik nevážnosti k právu a zhoršování mravů a potlačování svobody. R. 1607 byl znovu přijat mezi zemské soudce. Pozoroval potřebu připravit určitější obranu zemských a náboženských svobod. Jeho politická aktivita byla však oslabována také otázkou, v Jednotě nikdy zcela neumlčenou, do jaké míry má věrný křesťan užívat mocenských prostředků v zápase, v němž se s cíli politickými úzce pojí cíle náboženské.

SPOJENECTVÍ Bratří s evangelíky utvrzovalo v Čechách i na Moravě společné ohrožení s katolické strany. Bylo ještě třeba upevnit solidaritu všech tří zemských stavů. Ještě r. 1603 jednaly vyšší stavy s Budovcem v čele o náboženskou svobodu bez královských měst, ač byla císařským mandátem ohrožena nejvíce.

Nové, pro evangelíky slibné okolnosti nastaly, když byla habsburská moc oslabena poměry v Uhrách. Za obsazení středu země Turky vládl císař jen v úzkém pruhu západních Uher a hlavně na Slovensku, kdežto Sedmihradsko se svými vévody kolísalo mezi panstvím habsburským a tureckým. Tu vyvolala nespokojenost protireformační akce císaře Rudolfa, zahájená proti městům [1603 a 1604], zaostřená však zřetelně i proti šlechtě. Šlechta se vzchopila k úspěšnému odboji, vedenému *Štěpánem Bocskayem*, zvoleným pak [1605] za sedmihradského vévodu. Jeho vojenské sbory pronikaly až na Moravu, spojence zde však nenašel. Jedněm se sice, i mezi Bratry, zdál novým Gedeonem nebo Žižkou, ale jeho oddíly pustošily bezohledně Moravu, jež ode čtyř pokolení nepoznala války — i bratrské

sbody na jižní Moravě těžce trpěly — a Moravané ani Čechové na brannou akci proti Habsburkům dotud nepomýšleli. Uhrům se podařilo vymoci na císaři mírem ve Vídni [1606] zajištění náboženské rovnoprávnosti církví evangelických s katolickou. Bocskay téhož roku zemřel. Ale Rudolfovi vyvstal protivník ve vlastním bratru a nedočkavém následníku *Matyášovi*, jenž užil nespokojenosti stavů uherských a rakouských, strhl na sebe vládu v těchto zemích a táhl přes Moravu do Čech, aby Rudolfa přiměl k abdikaci [1608]. Situace byla vhodná k tomu, aby se protestanté všech habsburských zemí zbavili katolické dynastie, oslabené rozkošem. K tomu však nebylo programu. Moravané uznali Matyáše za svého panovníka. Zerotín se stal zemským hejtmánem. Matyáš slíbil Moravanům ústním slibem náboženskou svobodu. Naproti tomu Češi za vedení Budovcova zůstali při podobném slibu věrni starému císaři. Zároveň si stavové obou zemí vymohli značné ústupky politické a dosáhli veliké míry samostatnosti vůči panovníkovi. Cesty obou zemí se však k společné škodě rozdělily.

Čeští evangeličtí stavové musili Rudolfa dlouhým jednáním na sněmu r. 1609 a konečně hrozbou branného odboje donutit, aby slib náboženské svobody splnil v žádoucí míře. V čele akce stál Václav Budovec, se strany novoutrakvistů či luteránů zejména hrabata Jindřich Matyáš Thurn a Jáchym Ondřej Šlik. Petr Vok z Rožmberka zasahoval konečně také do jednání v zájmu Jednoty a navazoval styky i s německými knížaty protestantské Unie. Dne 9. července 1609 podepsal císař *majestát*, jenž splňoval požadavky evangelíků a Bratří s nimi spojených. Z právních důvodů zvali se stále ještě starým jménem „podobojí“ a pod ním vystupují společně. Páni a rytíři přijali mezi sebe královská města do jednoho šiku. Mezi delegáty měst byli nyní již i Bratří veřejně zastoupeni. Evangelíkům takto spojeným byla konečně písemně zaručena náboženská svoboda na základě Českého vyznání a stavům svěřena konsistoř i universita. Svoboda vyznání přiznána i městům, ano i poddanému lidu a platila také na statcích královských, k nimž se podle starého českého práva, převzatého v té věci z práva franského, počítaly i statky církevní.

Odpor se strany katolické byl veliký. Za jednání se na-